

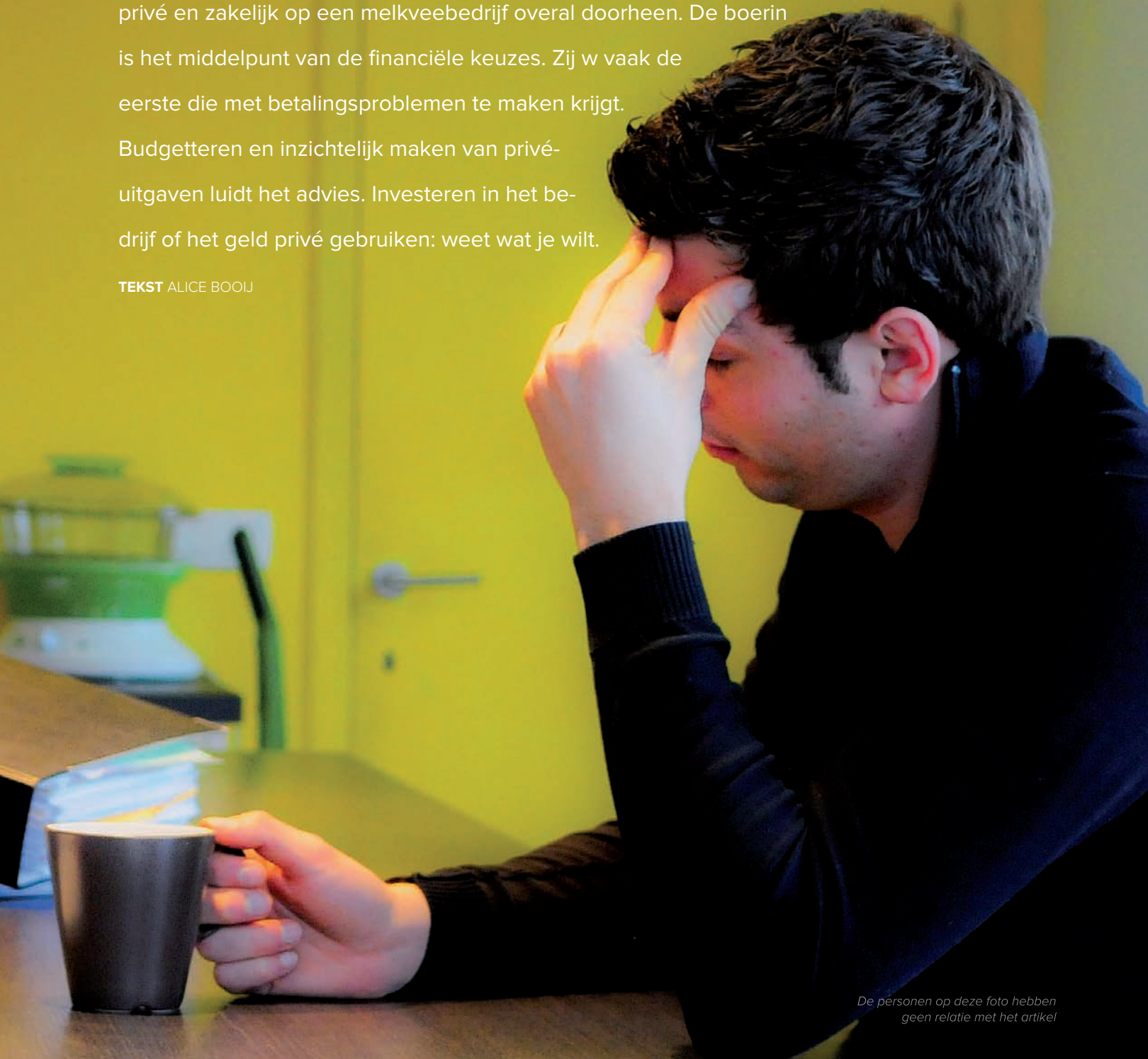
Nieuwe hark of

toch op vakantie?

Voor of achter? Financiële keuzes werken door de verwevenheid van privé en zakelijk op een melkveebedrijf overal doorheen. De boerin is het middelpunt van de financiële keuzes. Zij w vaak de eerste die met betalingsproblemen te maken krijgt. Budgetteren en inzichtelijk maken van privé-uitgaven luidt het advies. Investeren in het bedrijf of het geld privé gebruiken: weet wat je wilt.

TEKST ALICE BOOIJ

De personen op deze foto hebben geen relatie met het artikel

Welke boerin kent het niet: geen geld meer op de lopende rekening, nog een stapel onbetaalde facturen en daar sta je in de winkel voor de boodschappen of de nieuwe schoenen voor de kinderen. Financiële zorgen op het bedrijf komen vooral bij boerinnen terecht. 'Zij worden gezien als het opvangcentrum voor de zorgen die in een agrarisch gezin voorkomen als gevolg van de financiële crisis', signaleert ook de telefonische hulplijn Sensor.

Hét grote dilemma op melkveebedrijven speelde ook in 2012. Melkprizen die wel goed leken, maar kosten die de pan uitrezen. Krachtvoer en diesel werden steeds duurder en het resultaat was een krap saldo.

Esther Weernink, bedrijfsadviseur bij Countus, herkent het in de cijfers van vorig jaar. 'Er is in 2012 ook behoorlijk geïnvesteerd. 2010 en 2011 waren goede jaren en zo zijn in 2012 een aantal bedrijfswensen vervuld.' Of het nu om een hectare grond gaat, een nieuwe stal, machines of quotum, het zijn uitgaven die de liquiditeit van het bedrijf meteen raken. 'Terwijl de marge er in 2012 niet naar was. Het betekent dat het bedrijf inteert op het eigen vermogen, dat men het spaargeld moet

aanspreken of dat het ten koste gaat van de lopende rekening. Daarmee is het dus ook een aanslag op de privébestedingen.'

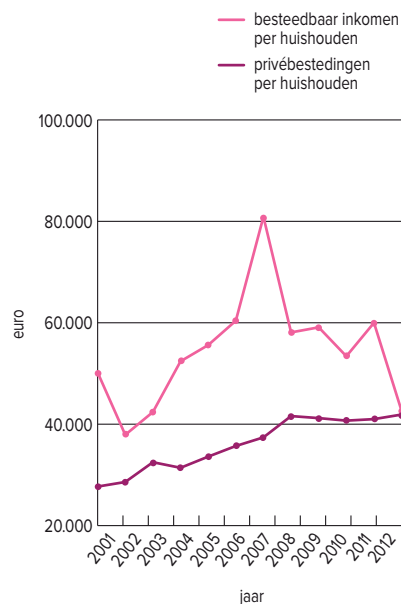
2012 was dan misschien een lastig jaar, maar nog niet zo erg als 2009. 'Dat jaar heb ik als dramatisch ervaren', herinnert Weernink, zelf ook boerin, zich. 'Ik zit al twintig jaar in het adviseursvak, maar zo'n lage melkprijs had ik nog niet meegeemaakt. Bedrijven hebben toen aflossingen moeten verminderen of zelfs stopgezet.'

Bedrijfsrekening is privérekening

Feit blijft dat investeringen en privé-uitgaven met elkaar in competitie zijn. Wordt er een nieuwe stal gebouwd of moet een machine nodig vervangen worden, dan moet de nieuwe keuken of de andere auto even wachten. 'De bedrijfsrekening wordt vaak geheel of gedeeltelijk als privérekening gebruikt. Er is altijd een bepaalde spanning', weet Weernink. 'Het gaat er vooral om wat je zelf wilt. Wanneer je een doel hebt, kun je ook zuinig zijn om dat te bereiken. Of het nu privé of zakelijk is.' Het begint volgens haar vooral te 'knellen' wanneer het financieel moeilijk gaat. 'Dan is de verwevenheid privé en zakelijk extra lastig. Wanneer

GROTER BEDRIJF, MEER PRIVÉ-UITGAVEN

Per huishouden besteedt de Nederlandse melkveehouderij ruim 40.000 euro per jaar aan privé-uitgaven. Dat is per maand bijna 3500 euro, blijkt uit cijfers van het LEI over 2009 tot en met 2012. Een stuk hoger dan het modale (meest voorkomende) inkomen in Nederland: 33.000 euro. Dat is wel logisch, geeft Jacob Jager van het LEI aan. 'Agrarisch ondernemers zijn zelfstandig, dat betekent dat ze ook hun eigen verzekeringen, zoals de arbeidsongeschiktheidsverzekering, moeten betalen. Ook wonen ze in het buitengebied en meestal in een groter huis. De kosten voor gas, water en elektra zijn dan ook hoger.' De privé-uitgaven van melkveehouders omvatten dan ook meer dan alleen de boodschappen, cadeaus en kleren, zoals een fictieve huur voor de woning en kosten voor de auto. Jager signaleert dat bij een matig financieel jaar de privébestedingen een jaar later vaak lager liggen. 'Dan wordt de tering meer naar de nering gezet.' Ook is er een verschil in bedrijfs-

Figuur 1 – Besteedbaar inkomen en privébestedingen per huishouden op melkveebedrijven vanaf 2001 (bron: LEI)

grootte zichtbaar. 'Bij grotere bedrijven met meer omzet zijn de uitgaven voor privé ook hoger, dan wordt er royaler geleefd.' De top van de privé-uitgaven zit bij omzetten tussen 250.000 euro en 500.000 euro per jaar. Daarboven dalen de privébestedingen weer.

Nog een trend van de afgelopen tien jaar is dat de post 'inkomen van buiten het bedrijf' toeneemt, met een piek in 2009. Hierin zit onder andere een post arbeid, die gemiddeld zo'n 6500 euro noteert. 'Meer dan in het verleden wordt er buiten de deur gewerkt, het is voor een groot deel ook noodgedwongen', geeft Jager aan. Bij een bedrijfsovername bijvoorbeeld speelt het wanneer de vader of de zoon uit werken gaat, maar ook vrouwen hebben steeds meer een baan naast de boerderij, signaleert hij. 'Ze maken keuzes. Het is niet vanzelfsprekend dat ze in het bedrijf meewerken, ze hebben een goede opleiding en ook een eigen werkzaam leven.'

senior dan een nieuwe auto koopt, vraagt de zoon zich af “waarom een nieuwe?” of schoonmoeder stelt vragen aan de schoondochter over de vier kratten bier die er vrijdagavond doorheen gaan. ‘Met name in het oosten van het land, het werkgebied van Weernink, werkt dat sterk door, omdat vaak meerdere generaties op hetzelfde erf wonen. ‘Dat is niet het geval in de rest van Nederland.’ Boerinnen lopen vaak als eerste tegen geldproblemen op, ervaart Jan van Beekhuizen, sectormanager melkveehouderij bij de Rabobank. ‘Zij krijgen boze leveranciers als eerste aan de telefoon en ontvangen de loonwerker die vraagt wanneer de rekening wordt betaald. Zij hebben geldproblemen vaak sneller in beeld.’ Mannen daarentegen vinden meer afleiding in het werk. ‘Ze moeten weer naar achteren, dat gaat altijd door.’

Wat privé uitgeven?

Weernink krijgt vaak de vraag ‘Wat mag ik privé uitgeven?’. ‘Maar wij kunnen daar als adviseur geen antwoord op geven. Dat moet je helemaal zelf weten’, vertelt ze. ‘Het is afhankelijk van je levenssituatie en levensstandaard. Daar horen wij ons niet mee te bemoeien.’ En zo ziet ze bij een gemiddelde van 42.000 euro voor privébestedingen (zie kader) een variatie van 15.000 euro (‘een zuinige vrijgezel’) tot aan 80.000 euro (‘twee honden, drie pubers en vier vakanties’). ‘Zoals jij leeft, leven de kinderen ook met je mee.’

Bij de zogenaamde keukentafelgesprekken praat ook Van Beekhuizen over privéuitgaven. ‘Dat is heel persoonlijk, je komt heel dicht bij mensen. Ik vind ook dat je je als adviseur goed moet afvragen wat je ervan kunt zeggen’, aldus Van Beekhuizen, die zelf ook een gezin heeft. ‘Wanneer je opgroeiende kinderen tussen de tien en twintig jaar hebt, liggen de uitgaven heel anders dan wanneer je geen kinderen hebt.’

Ook hij ziet een variatie van 20.000 euro tot wel 50.000 euro aan contante uitgaven. ‘Dat laatste is echt meer dan een goed loon, omdat veel algemene vaste woonlasten bedrijfsmatig worden betaald. De privé-uitgaven weerspiegelen het resultaat van het totale bedrijf. Als het niet kan, moet ik er wel wat van zeggen.’

Weernink ziet steeds meer boerinnen met een baan buitenshuis. ‘Van die 42.000 euro komt 16.000 euro buiten het bedrijf vandaan, vanuit arbeid, een uitkering en bijvoorbeeld ook schenkingen.’ Van Beekhuizen vindt het buitenshuis werken een goede ontwikkeling. ‘Het maakt het financieel prettiger, maar het betekent ook een ander soort bedrijfsontwikkeling. Door de gesprek-

ken buiten de sector trekken die boerinnen het bedrijf in een bredere maatschappelijke scope.' Wanneer het noodzakelijk is dat vrouwen buiten de deur werken, hoopt de sectormanager dat het een bewuste keuze is geweest. 'Het geldt trouwens voor veel gezinnen dat zowel man als vrouw werken, dat is op het boerenbedrijf niet veel anders. Maar als je dit moet doen om het bedrijf in stand te houden, moet je je afvragen of het de juiste volgorde is.'

Salaris buiten de deur

Wat doe je als boerin met het salaris dat je buiten de deur verdient? 'Het beste is om dat apart op een eigen rekening te storten', adviseert Weernink. 'Houd dan een gezamenlijke privérekening aan waar je maandelijks een bedrag voor privé-uitgaven op stort.' Zo is het duidelijk wie er wat betaalt. Daarbij is het ook belangrijk bij huwelijksvoorwaarden om dit elk jaar keurig te verrekenen. 'Het moet natuurlijk wel op papier staan wanneer de melkveehouder bijvoorbeeld alle bedrijfsinkomsten gebruikt om in het bedrijf te investeren en de partner de privé-input levert en na twintig jaar een vermogen van nul heeft.' Van Beekhuizen noemt nog een extra reden om een aparte privérekening te hebben. 'Dan krijg je ook inzicht in de uitgaven die er zijn. Veel mensen

JANINE MEIJER: 'DE PRIVÉ-UITGAVEN GAAN VAN MIJN REKENING'

'Financieel gaat het bij ons wel wat gemakkelijker', vertelt boerin Janine Meijer uit het Overijsselse Geesteren. Ze werkt

drie dagen per week als adjunct-directeur op een school voor speciaal voortgezet onderwijs en volgt een masteropleiding 'educational leadership'. 'Ik heb een eigen inkomen en ben onafhankelijk. Het betekent in de praktijk dat we van mijn salaris de privéuitgaven doen.' Haar man Hans verzorgt de 85 melkkoeien. 'Ik spring alleen bij als het écht nodig is, bijvoorbeeld wanneer er veel koeien kalven.'

Janine verzorgt wel de boekhouding voor het bedrijf. 'En Hans doet de betalingen, zo hebben we allebei zicht op de inkomsten en uitgaven.' De beslissingen over grote uitgaven nemen ze samen. 'Ik stel mijn man vragen: waarom, wat is het voordeel, wat gebeurt er wanneer je langer doorgaat met bijvoorbeeld een machine?' Bij een matig financieel jaar investeren we minder snel en letten we ook op de privé-uitgaven. 'Hebben we die nieuwe broek

echt nodig? Ons gezin is privé echt niet veeleisend, maar je weet dat als je geld achter uitgeeft, je het niet voor kunt gebruiken.'

Toen ze achttien jaar geleden trouwden, was het eigenlijk vanzelfsprekend dat Janine buiten de deur ging werken. 'Daar had ik toch een opleiding voor gedaan, het is mijn passie. Ik vond het belangrijk iets te doen waar ik gelukkig van word. Dat straalt ook af op mijn man en kinderen van tien en twaalf jaar. Hans heeft tenslotte ook een passie: zijn bedrijf.'

Had het bedrijf zich anders ontwikkeld als Janine fulltime boerin was geworden? 'Dan waren we vast groter geweest en dan hadden we uit het bedrijf meer inkomen gehaald, financieel is er geen verschil. Mijn man verwijt het me overigens niet, maar het is wel goed dat we daar samen over kunnen praten.'

KRISTEL SCHOLTEN LINDE: 'RESERVEREN VOOR SLECHTE TIJDEN'

Met zo'n 140 melkkoeien hebben Kristel en Leo Scholten Linde uit het Overijsselse Agelo een bedrijfsomvang waar ze met

het gezin met vijf kinderen prima van kunnen leven. 'En toch is het prettig om ook een tweede tak te hebben met rondleidingen, overnachtingen en vergaderfaciliteiten', vertelt Kristel, die ook uit bestuursfuncties een vergoeding krijgt. 'Dat is voor ons de zekerheid van een vast inkomen.' Kristel merkt ook dat de kosten op het melkveebedrijf stijgen en dat daardoor de marge onder druk komt te staan. 'Het is dus zaak om de kostprijs onder controle te houden, vandaar ook dat we de laatste jaren zijn gegroeid en dat onze nieuwe stal ruimte biedt aan 230 melkkoeien.' Ze denkt dat de sector nog aan de vooravond staat van meer prijsfluctuaties. 'In de varkenshouderij kennen ze het al langer. De melkveehouderij was altijd redelijk stabiel, maar ook wij krijgen meer met schommelingen te maken.' Haar advies luidt om in goede tijden geld opzij te zet-

ten. 'Reserveren en aflossen zorgen ervoor dat je als bedrijf ook moeilijke tijden overleeft.'

Kristel is medeondernemer op het melkveebedrijf. 'Ik heb een agrarische opleiding en we hebben er heel bewust voor gekozen om samen het bedrijf te runnen.' Grote investeringen, zoals de bouw van de nieuwe stal, nemen ze dan ook samen. 'Je weet dat het een zware investering is die wel moet terugkomen.' Dat het een wissel op de privé-uitgaven kan opleveren, weet ze ook. 'We hebben wel een aparte privérekening waar maandelijks vanaf de bedrijfsrekening geld op gestort wordt. Zo houden we overzicht op de uitgaven.' In financieel lastige tijden maken ze privé een pas op de plaats. 'We gaan dan bijvoorbeeld geen weekendje weg, maar aan de andere kant moeten onze vijf kinderen wel goed in de kleren zitten.'

hebben hier geen idee van.' Ook budgetteren is dan gemakkelijker, voegt Weernink toe. 'Een bijstandsmoeder weet dat ze van 100 euro in de week rond moet komen. In de agrarische sector is dat niet aan de orde, maar het is wel goed om te weten wat je uit kunt geven.' Van Beekhuizen roept boerinnen op om mee te praten als het

over de financiën op het bedrijf gaat. 'Zij zijn in het gezinsbedrijf heel belangrijk en dat wordt weleens vergeten, omdat de man vaak het uitvoerende werk doet en het woord voert. Maar wanneer je samen in het bedrijf staat en jij als boerin het oog op de financiën houdt, stap dan ook nadrukkelijk naar voren en geef jouw mening tijdens het gesprek.'

